

TURUNCUYA VEDA: UKRAYNA'NIN KRİTİK SEÇİMİ

Yalçın Sarıkaya*

Özet

Ukrayna, sadece bulunduğu Karadeniz havzası açısından değil bölge çapının ötesinde etkiler doğuran politik özellikleri ile önemli bir ülkedir. Bu, doğrudan Ukrayna'nın gücünden değil, ayrıcalıklı jeopolitiğinden kaynaklanmaktadır. Ülkenin etnik-siyasal bölünmüşlük arz eden yapısı her seçimde analizlerin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. "Turuncu Devrim" olarak bilinen 2004-2005 süreci, çeşitli nedenlerle başarısızlıkla sonuçlanmış, ülkede "Turuncuların" karşısında Rusya'yı çağrıştıran "Mavi"lerin yeniden yükselişi gözlenmiştir. Bununla birlikte, Batı'dan esen Turuncu rüzgâra vedanın mutlak bir Batı karşıtlığını resmi politika haline getirmesi yapısal nedenlerle zorlaşmıştır. Bu çalışmada Rusya'nın Ukrayna zaferi, enerji mecburiyetiyle gelişen Batı-Rusya stratejik ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Ukrayna, Turuncu Devrim, Rusya-Ukrayna ilişkileri, Karadeniz jeopolitiği, Batı-Rusya ilişkileri

Abstract

Ukraine is an significant country not only from the aspect of the Black Sea Basin where it situates, but also with its political characteristics effecting beyond the regional diameter. This does not stem directly from Ukraine's power but from its distinguished geopolitical position. Ethnically-politically divided structure of the country has been the starting point for analysis on each election. The process known as "Orange Revolution" of 2004-2005 concluded with failure because of various reasons, and, anew raising of the "Blues" who connotes "Russia" against the "Oranges" is being observed. However, because of structural reasons, it became difficult for the farewell to Orange wind to convert the anti-West attitude an official policy. In this study, Ukraine victory of Russia is examined within the frame of progressing West-Russia strategic relations.

Keywords: Ukraine, Orange Revolution, Russia-Ukraine relations, Black Sea geopolitics, West-Russia relations

GİRİŞ: UKRAYNA'NIN TARİHSEL ÖNEMİ

Avrupa'nın doğu sınırları, tarih boyunca sahne olduğu travma niteliğindeki olayların da etkisiyle; tarihi, kültürel ve etnik açılardan labirente veya labo-

* Yrd. Doç. Dr. Giresun Üniversitesi. yalcinsarikaya@giresun.edu.tr.

ratuara benzetilmiştir.¹ Ukrayna, bu benzetmeleri hak edecek pek çok özelliği bünyesinde ve yakın çevresinde taşıyan bir ülkedir.

1990'larda, nitelikleri ve parçaları konusunda mutabakat olmayan yeni bir dünya politik sisteminden konuşulurken, aynı zamanda zihinlerde Avro-Atlantik (Euro-Atlantic) ve Avro-Asyatik (Euro-Asiatic) jeopolitik projelerin çağrışımı olmaktadır. Bunlardan Avro-Atlantik proje Avrupa ve ABD ortaklığının, Avro-Asyatik proje ise Rusya merkezli yapılanmanın izdüşümü niteliğindedir.²

Özellikle 1990'lar boyunca, Avrupa ve ABD, Ukrayna'ya özel bir önem vermiş, 1997 Mayıs'ında Rusya ile yapılan sınır anlaşması, Batı'nın desteği ile Ukrayna'nın Rusya karşısında eşit bir pozisyona getirilişinin ispatı olarak görülmüştür.³

Batı merkezli literatürde, Ukrayna, bütün bir Post-Sovyet coğrafya içinde karşılaştırmalı bir bakış açısı ile değerlendirilmekte, Ukrayna'nın bütün bugünün bağımsız eski Sovyet cumhuriyetleri içinde en fazla demokratikleşebilen ülke olduğu ancak bütün orta ve doğu Avrupa ve batı Balkan ülkelerinden de geride olduğu yazılmaktadır.⁴

Ukrayna, sadece Rus tarihinin mayalandığı coğrafyada bulunmasından değil, aynı zamanda güncel jeopolitiği bakımından da ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Karadeniz'in güneyindeki tartışmasız Türk hâkimiyetine mukabil, kuzey kıyılarda buna denk olmasa da diğer kıyıdaşları gölgede bırakacak bir Ukrayna hâkimiyeti göze çarpmaktadır. Dünyanın en geniş topraklarına sahip olan ve Asya'yı bir baştan diğer başa kuzeyden kontrol eden Rusya Federasyonu'nun güneybatısında yer almakla, bu ülkenin Batı'ya açılan en önemli kapılarının birisi de Ukrayna'dır. Birinci ve İkinci Dünya savaşları yanında, Soğuk Savaş döneminde de, tarihi çatışma ve uzlaşmaların kavşağı olan Ukrayna, 1990 sonrasında bağımsız bir devlet oldu. Ancak Sovyet ardılı her memlekette olduğu gibi Ukrayna'da da gelecek tasarımı, kimlik, etnik çatışma, askeri yenileşme, devlet inşası, demokrasi ve serbest pazar ekonomisine geçiş gibi ağır sorunlar siyasi sahneye egemen olmuştur.

Bugün Ukrayna, Ukrayna sınırları içinde kalınarak anlaşılabilir bir ülke değildir. Eski Sovyetlerin oldukça Batılılaşmış ya da Batı tarafından fevkalade kabul görmüş bu parçasının ülke sınırları dışında milyonlarca akrabası, vatandaşı bulunur. Yaklaşık olarak, 48 milyonluk nüfusunun 8 milyonu etnik Rus olsa da Ukrayna dışındaki Ukraynalıların (Ukrayinlerin) sayısı da neredeyse 8 milyon civarındadır. Eski Sovyet ülkelerinin halkla-

¹ Silvia Marcu, "The Geopolitics of the Eastern Border of the European Union: The Case of Romania-Moldova-Ukraine", *Geopolitics*, 14: 3, 409.

² Silvia Marcu, 410.

³ Marc Nordberg "Domestic factors influencing Ukrainian foreign policy", *European Security*, Vol.7, No.3, Autumn 1998, 63.

⁴ Iryna Solonenko, "External democracy promotion in Ukraine: The role of the European Union", *Democratization*, Vol. 16, No. 4, August 2009, 710.

rından büyük miktarlarda kitlelerin Rusya'da yaşadığı düşünülürse, Rusya'da yaşayan 3 milyon Ukraynalı bize tuhaf gelmez. Ancak diğerlerinden farklı olanı, Ukraynalıların Kuzey Amerika'daki nüfus varlıklarıdır. ABD ve Kanada'da toplam 2,5 milyon civarında Ukraynalı yaşamaktadır. Bu iki ülkeyi yaklaşık 1.500.000 Ukraynalıya ev sahipliği yapan Latin Amerika izlemektedir. (Brezilya 1.100.000, Arjantin 305.000), 500.000 Ukraynalı ile Kazakistan, 450.000 Ukraynalı ile Moldova, 350.000 Ukraynalı ile Polonya, 300.000 Ukraynalı ile Beyaz Rusya izlemektedir.⁵

Ukrayna, nüfusunu ve coğrafyasını göz önünde tutarak bir bölgesel güç olma isteğini de korumaktadır. Ancak siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, Rusya'ya enerji bağımlılığı gibi etkenler bu isteğin gerçekleşmesine yönelik adımları engellemektedir. Öte yandan, Batılı kurumlarla bütünleşmeyi farklı dönem ve yollarda deneyen Ukrayna, özellikle batısındaki komşuları ile ilişkilerinde zaman zaman baskıcı ve yayılmacı sinyaller de verebilmektedir.⁶

SEÇİMLERİN VE SİYASAL KUTUPLAŞMANIN KISA TARİHİ

Ukrayna'nın bağımsızlığından sonra Leonid Kuchma, eski Sovyet yönetiminin simaları olarak iş başına gelmişlerdir. Kuchma, bir tür "yumuşak otoriteryanizm" yönetimi uygulamaktaydı. Buna, yolsuzluk, medyanın bastırılması ve sivil toplumun zayıflatılması örnek olarak gösterilebilir. Fakat 2000 yılında, Kuchma'nın ekibinde olan Viktor Yuşçenko'nun Başbakan olması ile birlikte, özellikle ekonomi alanında umutlar ortaya çıkmıştır. Özellikle kapsamlı reform programları, özelleştirilmenin teşvik edilmesi, düşük enflasyon hedeflemesi, bütçenin dengelenmesi ve başta enerji sektöründe, yolsuzlukları önleme yönündeki girişimler, Yuşçenko'nun %35'lik bir halk desteği almasını sağlamıştır. Bunlardan sonra Kuchma Yuşçenko'yu Başbakanlık görevinden almış ve Yuşçenko da otomatik olarak bir muhalefet liderine dönüşmüştür.⁷

Bu arada "Kuçmagate" ya da "tapegate" olarak bilinen ve Kasım 2000'de Leonid Kuçma'nın illegal emirlerini ifşa eden kaset kayıtlarının eski sosyalist oligark/lider Moroz tarafından yayımlanmasıyla patlak veren skandalla, Ukrayna siyaseti farklı bir mecraya girecek, Kuçmasız günler başlayacaktır.⁸

⁵ Çeşitli kaynaklarda Moldova'daki Ukraynalı nüfusu için 600.000 rakamı verilmektedir. Örneğin Bkz: The latest census, 1989; Chisinau, Population and demographic processes in the Republic of Moldova (1995) p. 21. National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova.

⁶ Silvia Marcu, 414.

⁷ Anastasia Stelmakh, "Ukrayna ve Turuncu Devrimin Güncel Durumu", *KARASAM 9. aylık Strateji Toplantısı*, 22 Ekim 2009, Giresun.

⁸ Sürecin geneli hakkında kapsamlı bir analiz olarak Bkz. Taras Kuzio, "Oligarchs, Tapes and Oranges: 'Kuchmagate' to the Orange Revolution", *Communist Studies and Transition Politics*, Vol. 23, No. 1, March 2007, 30-56.

Temmuz 2001’de ortaya çıkan “Bizim Ukrayna” bloğu, Ulusal Demokratik Parti ve Liberal Partileri bir araya getirmiştir. Böylece ilk defa girilen 2002 parlamento seçimlerinde, 450 sandalyeli parlamentoda Yuşçenko, 112 sandalyeyi elde ederek çok önemi bir başarı elde etmiştir. Aynı seçimlerde mevcut Cumhurbaşkanı’nın partisi ise 104 sandalyeyi elde edebilmiştir. Devlet başkanlığı seçimlerine gelindiğinde, farklı taraflardan iki aday ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlar; Viktor Yuşçenko ve Viktor Yanukoviç olmuştur.

Hatırlanacağı üzere, Kasım 2004’te yapılan Ukrayna devlet başkanlığı seçimlerine yolsuzluk karıştırıldığı iddiası sonucunda Turuncu Devrim olarak bilinen halk hareketi ortaya çıkmıştır. 21 Kasım 2004’te ikinci turu yapılan seçimde Yanukoviç’in % 46’ya karşı % 49 oyla kazandığı açıklanınca, Ocak ayına dek sürecek siyasi karmaşa başlamış, yeniden yapılan seçimlerde Batı’ya yakın ve Rusya’ya mesafeli tutumuyla bilinen Viktor Yuşçenko seçilmiştir.

Ocak 2005’te Yuşçenko koalisyonu oluşturduysa da, Timoşenko’nun Eylül 2005’e kadar Başbakan olarak görevde kalması fakat daha sonra Yuşçenko ile aralarındaki görüş ayrılığı nedeni ile yerine Eylül 2005’te Yuri Yekhanurov’un atanması ile istikrarsızlık yeni bir boyut kazanmış ve bu da, 2006 ve 2007 seçimlerine doğrudan yansımıştır. 2006 Parlamento seçimlerinde Yanukoviç’in partisi 186 sandalye ile çoğunluğu sağlamış, Timoşenko’nun 129 sandalyelik başarısını Yuşçenko 6 parçalı bir blokla ve ancak 81 sandalye ile takip edebilmiştir. 2007 parlamento seçimleri, uğradığı 11 sandalyelik kayba rağmen Yanukoviç’in Bölgeler Partisi’nin meclis üstünlüğünü perçinleyecek, Timoşenko bloğunu ise %8,5’luk bir artışla güçlendirecektir. Ancak bu Turuncu devrim sürecinin de kesin başarısızlığı anlamına gelecektir.

Sonuçta 2007 seçimleri, parlamentoda iki turuncu ve iki mavi parti meydana getirmiştir (Bölgeler partisi 34,4 %, Timoşenko bloğu - 30,7%, Bizim Ukrayna - 14,15%, CPU - 5,39%)

YAPISALLAŞAN AYRIM VE “TURUNCU” BAŞARISIZLIK

1990’lar sonrasında yeni ortaya çıkan cumhuriyetlerin tekçi ve antidemokratik oldukları, Sovyet ardılı devletlerin geneli için geçerli olan bir yorumdu. Ukrayna da bu anlamda farklı yorumlanmamaktaydı. Turuncu devrim sonrasında ise, ülkenin siyasi rekabet ve çoğulculuk bakımından mesafe kazandığı ancak bunun siyasi istikrarsızlık ve kriz ortamını sürekli hale getirip uzun soluklu reform gündemine de dönüşemediği belirtilmektedir.⁹ Bununla beraber sürecin başarısının, halkın oyuyla test edildiği düşünülürse, bu yorumların inandırıcılığı müphemleşir.

⁹ Iryna Solonenko, 709.

Ukrayna'nın demokratikleşme ve Avrupa'nın bir parçası olma yönünde ilerleyememesinin nedenini AB'nin "Önce Rusya" (Russia-first) politikası ile izah edenler mevcuttur. Solonenko, bu politikanın çıkarları değerlere tercih eden bir politika olup AB'nin itibarını zedelediğini iddia etmektedir.¹⁰

Ukrayna için politik kimlik bağlamında en çok başvurulan yorum ülkeye hakim bir doğu-batı ayrımının olduğudur. Burada Batı, "Ukraynaca konuşan milliyetçi Batı", Doğu ise "Rusça konuşan ayrılıkçı Doğu" olarak sınıflandırılır. Ayrımın tarihsel nedeni olarak da Batı Ukrayna'nın Polonya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile, Doğu Ukrayna'nın ise Rus ve Sovyet imparatorlukları ile uzun süren özdeşliği / iç içe oluşu öne sürülür.¹¹

Tarihsel mirasın izleri, bugün Ukrayna siyasetine etki ediyorsa, Ukrayna'nın güncel jeopolitiği de bundan ileri düzeyde etkilenmektedir. Kategorik bakış açısının çeşitli dezavantajları saklı kalmak kaydıyla, Rodgers'ın "imlik ve ulusal hedef" gibi kilit konulara ışık tutan tablolatırılmış analizi Ukrayna'nın siyasal bölünmüşlüğü anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Doğu ve Batı Ukrayna'nın "ideal tip" profilleri¹²

Özellikler	"Batı"	"Doğu"
Nüfus Yoğunluğu	Düşük	Yüksek
Kentleşme	Düşük	Yüksek
Etnik Kompozisyon	Ukrayın	Ukrayın-Rus
Konuşulan Dil	Ukraynaca	Rusça
Din	Katolik	Ortodoks
Ekonomik Profil	Tarım	Sanayi
Siyasi Eğilim	İlimli veya radikal milliyetçilik ve liberalizm	Komünizm veya liberal
Jeopolitik Tercih	Avrupa taraftarı	Rus taraftarı, BDT'ci
Tarihi Hatıralar	Sovyetler Birliği "işgalci, Ruslar "düşman"	Sovyetler Birliği meşru devlet, Ruslar "Slav kardeşler"

Ukrayna'da yapısal nitelik arz eden bu siyasi bölünmüşlük, çoğu analizde kaçınılmaz bir iç savaşın habercisi olarak değerlendirilse de bugüne kadar bunun gerçekleşmemesinin en önemli iki sebebi olarak da bu bölünmüşlüğün aktif siyasi kaplaşmaya dönmemesi ve "Doğu" ile "Batı"nın sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğini belirlemenin zorluğu belirtilebilir. Ukrayna'da her seçim sürecinde bu farklılıklar analiz edilmekte ve yorumlar böylece şekillenmektedir. Mesela, 2002 seçimlerinden sonra yapılan bir

¹⁰ Iryna Solonenko, 711.

¹¹ Peter Rodgers, "Understanding Regionalism and the Politics of Identity in Ukraine's Eastern Borderlands", *Nationalities Papers*, Vol. 34, No. 2, May 2006, 157.

¹² Peter Rodgers, 158.

yorumda, “batı ve merkezi Ukrayna'nın ‘Estonya tarzı’ (Batı yönelimli ve reform yanlısı), doğu ve güney Ukrayna'nın ‘Belarus tarzı’ (ya komünist geçmişe dönüş ya da otoriter-korporatist yaklaşım) yönünde oy kullandığı yorumu yapılmıştı.¹³

2010 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Ukrayna, 2010 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine yoğun bir uluslararası ilgi, ancak içeride düşük coşku ile girmiştir. Seçimlere katılım birinci turda %66,5, ikinci turda ise ancak %69 civarında olmuştur. Bu oranlar, Ukrayna'nın bağımsızlığından beri seçimlere en düşük düzeyde katılıma işaret etmektedir.¹⁴

Popülaritesi oldukça gerileyen “Turuncu” kanadın artık “eski” lideri Yuşçenko, Yanukoviç karşısındaki grubun liderliğini Yuliya Timoşenko'ya ve onun bloğuna kaptırmıştı.

Lideri olduğu Bölgeler Partisi, Kremlin'in Birleşik Rusya Partisi'yle müttefik olsa da, Yanukoviç'in Rusya'ya çok yakın görünmekten kaçınarak seçimlere girdiği belirtilebilir. Yanukoviç, Ukrayna'nın yavaş yavaş Avrupa'yla bütünleşmesi fikrini savunsa da Kiev'in Moskova'dan bağımsız çizgisine yönelik konularda muğlak bir tavır sergilediği de açıktır. Yanukoviç Rusya'nın Karadeniz'deki donanmasının 2017'de Sivastopol'dan çekilmesi için hazırlanan planın Ukrayna'nın ulusal çıkarlarına zarar vermeyeceğini belirtmiş ancak bu hareketin Rusya ile var olan stratejik bağları ve dostluk bağlarını zedelemeyen yapılacağını da sözlerine eklemiştir.

Seçime dünya kamuoyunda isimleri fazla öne çıkmamakla beraber azımsanmayacak yüzdelerde oy alan iki aday daha katılmıştır. Seçimden üçüncü olarak çıkan Sergey Tigipko, 2004 yılında Yanukoviç'in seçim kampanyasını yürütmüş olan bir bankacı ve maliyecidir. Bir dönem Ukrayna merkez bankası başkanlığı ve ekonomiden sorumlu Başbakan yardımcılığı da yapmış olan Tigipko, ülkesinin ekonomik darboğazdan çıkması için mutlaka yapısal reformlar yapması gerektiğini savunmuştur. Tigipko'nun birinci turdaki oyları ikinci turda büyük ölçüde Yanukoviç'e gitti.

İlk turun dördüncüsü olan aday Arseni Yatsenyuk da, merkez bankası başkanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Parlamento Başkanlığı ve Ukrayna Milli Güvenlik Konseyi üyeliği gibi önemli kamu makamlarında görev yapmış bir adaydı. Ukrayna siyasetinde yeni bir yüz olarak nitelenen, ilk bakışta Batı yanlısı görünen Yatsenyuk, zaman zaman Rusya yanlısı tavırlar da takınmıştı. Mesela, Kırım'daki Rus Karadeniz Filosu'nun varlığını desteklemiştir.¹⁵

¹³ Taras. Kuzio, “Election Reveals Ukraine’s Geographic Political Divisions,” *RFE/RL Newslines*, Vol. 6, No. 73, Part II, 18 April 2002.

¹⁴ Clifford J. Levy, “Opposition Leader Declares Victory in Ukraine”, *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2010/02/09/world/europe/09ukraine.html?pagewanted=1>.

¹⁵ Fikret Ertan, “Ukrayna’da dönüm noktası seçim”, *Zaman*, 17 Ocak 2010.

17 Ocak ve 7 Şubat 2010 Parlamento Seçimleri¹⁶

Adaylar - Partileri	Birinci Tur		İkinci Tur	
	Oylar	%	Oylar	%
Viktor Yanukoviç- Bölgeler Partisi	8,686,642	35.32	12,481,266	48.95
Yuliya Timaşenko- Bütün Ukrayna "Anavatan"	6,159,810	25.05	11,593,357	45.47
Sergey Tigipko - Bağımsız Aday	3,211,198	13.05		
Arseni Yatsenyuk - Bağımsız Aday	1,711,737	6.96		
Viktor Yuşçenko - Bağımsız Aday	1,341,534	5.45		
Petro Simonenko - Ukrayna Komünist Partisi	872,877	3.54		
Volodimir Litvin - Halk Partisi	578,883	2.35		
Oleh Thanibok - Bütün Ukrayna "Özgürlük"	352,282	1.43		

SONUÇ YERİNE: YENİDEN MAVİLER VE MUHTEMEL DIŞ POLİTİKA YÖNELİMLERİ

Pek çok Sovyet ardılı devlet için yapılan devletimsi (quasi-state) yakıştırması Ukrayna için de, 200'li yıllara kadar yapılmıştır.¹⁷ Literatüre Robert Jackson'ın yaptığı katkı ile bilinen bu tanımlamayla hukuksal olarak var olan ancak siyasi hedef, kurumsal otorite ve devlet teşkilatlanması kabiliyetlerinden mahrum bir devlet kastedilmekteydi. Formüle edildiği dönemin şartları bir tarafa bırakılacak olursa, 2010 yılına gelindiğinde Ukrayna'nın hâlen bir "devletimsi" olarak sınıflandırılması mümkün değildir.

Bir yoruma göre, Sovyet ardılı ülkelerde yaşanan "renkli devrim"lerin karakteri tartışmaya açık olsa da Ukrayna ve Gürcistan gibi ülkelerde demokratikleşmeyi tetikleyen önemli bir aşama oldukları da belirtilebilir. Bu ülkeler, renkli devrimlerin yan ürünü olan dinamikler sayesinde nispi "istikrarın" yaşandığı ve sözde demokratik seçimle gelen kralların yönettiği birçok eski Sovyet cumhuriyetinden farklı bir hüviyete kavuşmuşlardır. Bu anlamda Ukrayna'da "Turuncu Devrim" in kendisi Ukrayna'yı Rusya'dan koparmak anlamında zafer kazamamış ise de demokratikleşmenin dinamiklerini üretmek anlamında aşama kaydettiği ifade edilmektedir.¹⁸

21. yüzyılın ilk on yılı, enerji konularının siyasetteki belirleyiciliğinin ispatına hizmet etmiş gibi görünmektedir. Ukrayna bu ispatın güzel bir tezahürüdür. Ukrayna, kendi hidrokarbon rezervleri dışında ve bundan daha fazla, arz ettiği transit konum nedeniyle enerji konusunda oldukça önemli-

¹⁶ Ukrayna Merkezi Seçim Komisyonu verileri

¹⁷ Marc Nordberg, 65.

¹⁸ Ali Asker, "Ukrayna'da seçim sonuçları kesinleşti", <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3358&kat=18>, 10 Şubat 2010.

dir. AB, toplam gaz ihtiyacının %25'ini Rusya üzerinden karşılamakta ve bu miktarın %80'i de Ukrayna üzerinden temin edilmektedir.¹⁹

Bununla birlikte Rusya'nın siyasi konuları enerji alanındaki üstünlüğü ile dengeleme yönündeki kârlı politikaları sıkça gündeme gelmiştir. 2009 Ocak ayında Rusya'nın gazın vanası üzerinden izlediği politikanın Avrupa'da yaşattığı gaz sıkıntısı, AB'de Rusya'nın bir kaynak, Ukrayna'nın da bir transit ülke olarak güvenilirliğini kuşkulu hale getirmişti.

Rusya'nın özellikle "turuncu yönetim" döneminde geliştirerek vurguladığı alternatif güzergahların Avrupa'nın acil ihtiyaçlarına cevap verme imkanı kısa vadede bulunmamaktadır. Bu da Ukrayna'nın transit rolünü sürdürmesi anlamına gelir. Kaldı ki, alternatif hatların inşası gerçekleştiğinde dahi, Avrupa'nın artan ihtiyaçlarının Ukrayna hattına bağlılığı sürdüreceği anlaşılmaktadır.

Ukrayna'nın geleceğini diğer bütün konulardan daha çok, enerji konusunun belirleyeceği artık genel kabul gören bir olgudur. Zira enerji, Ukrayna'nın hem Rusya hem de Avrupa ile ilişkilerini belirlemekte ve gelecekte de belirleyecek gibi görünmektedir. İçerideki siyasi ve ekonomik reformların bile enerji sektöründeki reformlara bağlı olduğu değerlendirilmektedir.²⁰

Şüphesiz Batı'nın artan enerji bağımlılığı ABD'nin Ukrayna politikasını da etkilemektedir. ABD, Ukrayna'nın AB ile bütünleşmesi sürecinden vazgeçilmemesini, eğer Brüksel bunu sürdürmezse Avrupa'nın doğusunun boşluk kabul etmeyeceğini, boşluğu Rusya'nın dolduracağını değerlendirmektedir. 2010 Cumhurbaşkanlığı seçimleri hem iç siyasal şartların doğal bir sonucu, hem de bu öngörünün bir yansıması olarak görülebilir.

Henüz resmi sonuçlar açıklanmamışken bile Batı başkentlerinden Yanukoviç'e kutlama mesajları gelmesini enerjinin yarattığı açık bağımlılığın ve istikrara olan acil ihtiyacın yansımaları olarak görmeliyiz. ABD Başkanı Barack Obama, NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen, AB Başkanı Herman Von Rompuy ve Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barosso, kısa aralarla yeni Ukrayna liderine tebriklerini iletiler. AB Başkanı dışında, AB'nin en büyük iki patronu sayılabilecek Almanya ve Fransa da Yanukoviç'in seçimini demokratik olarak gördüklerini ilan ettiler.²¹

ABD, zaman zaman, Karadeniz havzasındaki yarışta desteklediği siyasi aktörleri hatırlasa da, Rusya'nın AB ile çok kritik ilişkileri bu hatırlamaların esasa dair olmadığı izlenimini doğurmaktadır. ABD'nin eski Kiev Büyüelçisi Steven Pifer, Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın Ukrayna ve Gürcistan'a Temmuz 2009'da yaptığı ziyaretleri yorumlarken, "bunların Obama'nın Mosko-

¹⁹ Jörg Himmelreich, "Energy Security for Ukraine and Europe", *German Marshall Fund; Foreign Policy and Civil Society Program: Focus on Ukraine*, January 11 2010, 1.

²⁰ Jörg Himmelreich, 2.

²¹ West welcomes Ukraine's Yanukovich as president, 12.02.2010, *RIA Novosti*, <http://en.rian.ru/exsoviet/20100212/157859892.html>

va ziyaretini dengelemek üzere" yapıldığı yorumunu yapmıştı.²² Bu yorum bile ABD'nin dengeyi gözetir görünme ihtiyacının stratejik önceliklerin gölgesinde kaldığını göstermektedir.

He ne kadar 2005 seçimleri sırasında olduğu gibi Kremlin, herhangi bir adaya açık bir şekilde destekte bulunmasa da Viktor Yanukoviç'in seçimleri kazanması, hiç şüphesiz Moskova'nın işine yarayacaktır. Yanukoviç'in Ukrayna'nın NATO üyelik sürecini gözden geçireceğini ve Rusya'nın Kırım yarım adasındaki deniz üssünün süresini uzatacağını şimdiden tahmin edebiliriz. Buna karşılık Moskova'nın başta enerji alanı olmak üzere Ukrayna'ya ekonomik destek vermesi beklenmektedir.²³

Batı güvenlik sisteminin Karadeniz üzerinden Hazar havzasına doğru genişlemesini kısa hatta orta vadede beklemek gerçekçi olmaktan çıkmıştır. Yanukoviç'in zaferiyle gelen Turuncu devrimin sancılı ve aşıkâr sonu Gürcistan'ın Batı rüzgarından günün birinde tamamıyla etkilenme yönündeki hevesini de jeopolitik açıdan kırmıştır. Bölgenin dondurulmuş sorunlarının Batı merkezli çözüm arayışlarıyla sonuçlandırılması ihtimali de güç kaybetmiştir.

Bununla birlikte, daha uzun süre yönetimde kalabilmek, Ukrayna'yı dünya zihninde ikinci bir Beyaz Rusya haline dönüştürmemek gibi motivasyonlarla Rusya karşısındaki konumunu yeniden düşünen, ekonomik sorunların çözümüne yönelen bir "Mavi" yönetimin istikrar getirmesi halinde, hem Ukrayna, hem de Rusya için bölgesel dış politikada yeni imkan ve yetenekler ortaya çıkabilecektir.

KAYNAKÇA

"Delivering Tough Love to Ukraine, Georgia",

http://www.cfr.org/publication/19906/delivering_tough_love_to_ukraine_georgia.html?

"West welcomes Ukraine's Yanukovich as president", 12.02.2010, *RIA Novosti*,

<http://en.rian.ru/exsoviet/20100212/157859892.html>

ASKER Ali, "Ukrayna'da seçim sonuçları kesinleşti",

<http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3358&kat=18>, 10 Şubat 2010.

ERTAN Fikret, "Ukrayna'da dönüm noktası seçim", *Zaman*, 17 Ocak 2010.

HIMMELREICH Jörg, "Energy Security for Ukraine and Europe", *German Marshall Fund; Foreign Policy and Civil Society Program: Focus on Ukraine*, January 11 2010, 1-3.

²² Delivering Tough Love to Ukraine, Georgia,

http://www.cfr.org/publication/19906/delivering_tough_love_to_ukraine_georgia.html?breadcrumb=%2Fregion%2F336%2Fukraine

²³ İlyas Kamalov, "Karadeniz Bölgesindeki Yeni Gelişmeler", 9 Şubat 2010, *ORSAM*,

<http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=589>

- KAMALOV İlyas, "Karadeniz Bölgesindeki Yeni Gelişmeler", 9 Şubat 2010, *ORSAM*, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=589>
- KUZIO Taras, "Oligarchs, Tapes and Oranges: 'Kuchmagate' to the Orange Revolution", *Communist Studies and Transition Politics*, Vol. 23, No. 1, March 2007, 30-56.
- KUZIO Taras., "Election Reveals Ukraine's Geographic Political Divisions," *RFE/RL Newslines*, Vol. 6, No. 73, Part II, 18 April 2002.
- LEVY Clifford J., "Opposition Leader Declares Victory in Ukraine", *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2010/02/09/world/europe/09ukraine.html?pagewanted=1>.
- MARCU Silvia, "The Geopolitics of the Eastern Border of the European Union: The Case of Romania-Moldova-Ukraine", *Geopolitics*, 14: 3, 409-432.
- NORDBERG Marc, "Domestic factors influencing Ukrainian foreign policy", *European Security*, Vol.7, No.3, Autumn 1998, 63-91.
- RODGERS Peter, "Understanding Regionalism and the Politics of Identity in Ukraine's Eastern Borderlands", *Nationalities Papers*, Vol. 34, No. 2, May 2006, 157-174
- SOLONENKO Iryna, "External democracy promotion in Ukraine: The role of the European Union", *Democratization*, Vol. 16, No. 4, August 2009, 709-731.
- STELMAKH Anastasia, "Ukrayna ve Turuncu Devrimin Güncel Durumu", *KARASAM 9. aylık Strateji Toplantısı*, 22 Ekim 2009, Giresun.